

Elsa Laula

1908-01-16 Motioner i Andra Kammaren

Lappflickan Elsa Laula höll i tisdags afton det förut omnämnda föredraget i lappfrågan inför en rätt talrik publik. Sedan herr Hedenström hälsat de närvarande välkomna bestogs talarestolen af Elsa hvilken i ett halftimmeslångt föredrag skildrade de förhållanden, hvarunder Västerbottenslapparna lefva. Elsa Laula från Vilhelmina socken inkom å åtskilliga nomadiserande lappars inom Västerbottens län vägnar till Kung!. Maj:t med en den 6 april 1904 dagtecknad, så lydande imderdånig ansökning:

Till Konnngen.

Undertecknad har, enligt bifogade fullmakter, af lapparne inom Åsele och Lycksele lappmarker erhållit uppdrag att nedresa till hufvudstaden för att till vederbörande framföra deras klagomål öfver de svåra förhållanden, hvarunder de lefva och hvilka synas allt mera omöjliggöra för dem existensmöjligheterna. Och vågar jag därför härmed äfven till Eders Kungl. Maj:ts kännedom och behjärtande angifva hufvudpunkterna af deras berörda klagomål. Allt mera tillbakaträngda af den bofasta befolkningen, hade lapparna hoppats att genom uppdragandet af den s. k. kulturgränsen åtminstone trakterna därofvän skulle blifva dem definitivt tilldelade för deras hufvudsakliga uppehälle. Men äfven denna utsikt blir lapparna år ifrån år allt mera fräntagen. Hvad först angår de lappar, som ännu hafva renar och således äro nomadiserande, så är det omöjligt för dem, äfven under högsommarmånaderna juni, juli och augusti, att oafbrutet hålla sig med renarne uppe på fjällen. De måste för kalvvarnes skyddande och beredande af erforderligt bete åt renarne samt för renhjordarnes sammanhållande, så att mjölkning och annan erforderlig skötsel kan äga rum, understundom äfven draga sig något nedåt skogstrakterna. Under de tider, då lapparne sålunda obehindradt kunde på lämpligaste sätt sköta sin näring, blef det någon trefnad med renskötseln och god afkastning af densamma. Men nu ha så småningom öfverallt alla beteslägenheter blifvit intagna af innehafvare af de nybyggen, som före 1866 fått anläggas ofvan odlingsgränsen. Och detta gäller ofta till och med om betet å själfva renvallarne på de åt lapparne för renskötseln anvisade lapps katteland. Med hvad rätt nybyggare lägga under sig alla slätterlägenheter veta lapparne icke. De förra säga endast, att de hafva rätt därtill, och då lönar det sig icke för lapparne, såsom den svagare parten, att göra några invändningar. Lapparne hafva således endast att välja på att låta renarne med kalvvar vara utan erforderlig skötsel och skydd eller ock betala stora ersättningar för skada å växande fodergröda. Under så vidriga förhållanden blir det i längden omöjligt att idka någon renskötsel. Emellertid gifves det också en stor mängd lappar, som icke vidare äga några renar, och deras antal ökas alltjämt. Anledningarna härtill äro, att renarne minskas i följd af hårda år, aftagande tillgång på renmossa samt särskildt de nyss omnämnda konflikterna mellan lapparnes och de bofastes intressen. Dessa lappars tillvaro är högst beklagansvärd. De kunna ej lifnära sig af renskötsel af brist på renar och de få enligt lagstiftningen ej använda någon mark för annat än renskötsel. För att uppehålla lifvet nödgas de emellertid utan laga rätt själftaget slå sig ned, hvar de kunna. De söka då odla upp någon liten bit mark och röja därkring, så att de kunna föda en eller flera kor. Härvid ingripa emellertid ofta de bofaste, mången gång med stöd af myndigheterna, för att få bort dessa lappar från deras s. k. olaga besittning och tillgodogöra sig frukterna af deras odlingsarbete.

Lagstiftningen berättigar således icke en lapp att med någon trygghet slå sig ned såsom jordbrukare ens på det lapps katteland, som han eller hans förfäder lagligen ägt att med andras uteslutande begagna för renskötsel. Äfven rätt till fiske börjar man allt mer förmena dem. I detta afseende kan äfven från Västerbottens lappmarker anföras lika belysande exempel som det, hvilket enligt hvad jag erfarit framdragits af en lapp, Lindström från Arvidsjaur, uti ett på Eders Ivungl. Maj:ts pröfning för närvarande beroende besvärsmål i en afvittringsfråga. Under sådana förhållanden inse lapparne, att någon räddning för dem såsom ett särskildt folk ytterst endast kan vinnas genom att trakterna ofvan odlingsgränsen obehindradt förbehållas dem både för renskötsel och jordbruks idkande.

Elsa Laula

Hvad særskildt angår jordbruket, så inse de, att detta måste blifva det oundgängliga slutmålet för åtminstone en stor del af dem. Några sådana tvister, som uppstå med svenska jordbrukare, äro ej att befara mellan jordbrukande och nomadiserande lappar. Erfarenheten visar nämligen detta. Och en eventuell lagstiftning, som tillät lappars bosättning, skulle antagligen äfven söka förekomma sådana tvister genom att, på sätt lärers ske vid utarrendering af de för lapparne inköpta egendomarne i Jämtland, ej medgifva jordbrukaren de förmåner Bih. till Biksd. Prof. 1908. 1 Sami. 2 Afd. 2 Band. 50 Häft. 3 Motioner i Andra Kammaren, N:o 163. 17 gent emot de renägande lapparne, som nu enligt lag tillagts den bofasta jordbrukande befolkningen. Att lapparne med sina små behof och vana vid försakelser och ansträngningar bättre skola lämpa sig till jordbrukare i dessa trakter än de svenska nybyggare, ligger ock i öppen dag. Ett bevis därpå synes det förhållandet vara, att vid sista nödåret man allmänt ansåg, att lapparne, äfven om de ej voro renägare, icke behöfde något understöd. Beträffande de särskilda åtgärder i förenämnda syfte, som nu kunna företagas i fråga om trakterna ofvan odlingsgränsen, anse lapparne, att dessa böra bestå i lindringar i deras ersättningskyldighet för skada å växande gröda under juni, juli och augusti månader, begränsning i möjligaste mån af de bofastes rättigheter till utängsslätter, lagstadgad rätt för lappar att få slå sig ned såsom jordbrukare i dessa trakter och i all synnerhet på sådana lappsatteländ, som de eller deras förfäder lagligen förfogat öfver för renskötsel, samt ytterst inköp genom staten af de ofvan odlingsgränsen befintliga nybyggeshemman för lappbefolkningens räkning, såsom skett i Jämtlands fjälltrakter. Vid förestående afvittringsförrättningar synes oss äfven böra tagas till rättesnöre, att afvittringen i möjligaste mån och utan särskilda kostnader för staten tjänar en sådan utveckling. Lappbefolkningen vågar nu hoppas, att Eders Kungl. Maj:t tacktes taga dessa deras lifsfrågor under öfvervägande samt äfven söka göra något afsevärdt och effektivt för denna befolkning i dess så nödställda belägenhet.

Underdånigst Elsa Laula På grund af uppdrag.

Likt Fågel Fenix reste sig ur askan: Samernas Jeanne d'Arc upphovskvinnan till Sametinget Norge, Sverige, Finland.

Elsa Laula antog efternamnet Renberg samband med vigseln år 1908. Vid historisk tillbakablick måste höjdpunkten i hennes politiska liv anses vara första samiska landsmötet som anordnades Trondheim den 6 februari 1917. Samerna är både ett folk och urfolk 6 februari firas högtidligt som samernas nationaldag.

1918 – 2018 Samiskt 100 – års jubileum den 5-9 februari samlades samer i Staare (Östersund) för det första samiska landsmötet i Sverige.

1917- 2017 Samiskt 100 – års jubileum den 5-7 februari samlades samer i Tråante (Trondheim) för det första samiska landsmötet i Norge. Finland Sametingets president och representanter från Ryssland deltog.

Inför samiskt hundraårsjubileum 2017-2018 i Norge - Finland - Sverige - och Kolahalvön i Ryssland samlades fem samer i Sverige med syfte instiftande Elsa Renberg årliga minnesutmärkelse.

